

BOSQINCHILIK JINOYATINI SODIR ETILISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Turg'unov Akramjon Abrorjon o'g'li

Annotatsiya: O'zbekistonda bosqinchilik jinoyati, uni boshqa jinoiy huquqbuzarliklardan ajratib turadigan o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ushbu xususiyatlarni tushunish huquqshunoslar, huquqni muhofaza qiluvchi organlar va keng jamoatchilik uchun juda muhimdir. Ushbu maqola O'zbekistonda bosqinchilik jinoyatini sodir etishning o'ziga xos xususiyatlarini yoritishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: bosqinchilik jinoyati, kuch ishlatish, tahdid, jinoyat, jabrlanuvchi.

PECULIARITIES OF COMMITTING THE CRIME OF INVASION

Annotation: The crime of invasion in Uzbekistan has its own characteristics that distinguish it from other criminal offenses. Understanding these characteristics is critical for lawyers, law enforcement agencies, and the general public. This article aims to highlight the specific features of committing the crime of aggression in Uzbekistan.

Key words: crime of aggression, use of force, threat, crime, victim.

ОСОБЕННОСТИ СОВЕРШЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЯ РАЗБОЯ

Аннотация: Преступление вторжения в Узбекистане имеет свои особенности, отличающие его от других уголовных преступлений. Понимание этих характеристик имеет решающее значение для юристов, правоохранительных органов и широкой общественности. Целью данной статьи является освещение особенностей совершения преступления агрессии в Узбекистане.

Ключевые слова: преступление агрессии, применение силы, угроза, преступление, потерпевший.

O'zbekiston Jinoyat kodeksida bosqinchilik deganda jabrlanuvchiga nisbatan kuch ishlatish yoki jinoyat sodir etish uchun kuch bilan qo'rqitish tushuniladi. Bu ta'rif bosqinchilikni o'g'irlik, talonchilik yoki hujum kabi boshqa jinoyatlardan ajratib turadi. Kuch ishlatish yoki kuch ishlatish bilan tahdid qilish ushbu jinoyat sodir etilganligini aniqlashning asosiy elementidir. O'zbekistondagi bosqinchilikning e'tiborga molik xususiyatlaridan biri uning guruh bo'lib o'g'irlik bilan bog'liqligidir. Bir guruh shaxslar bosqinchilik harakatlarini sodir etish uchun hamkorlik qilsa, jinoyat dinamikasi sezilarli darajada o'zgaradi. Guruh a'zolari o'rtasidagi muvofiqlashtirish, rollarni taqsimlash va jamoaviy javobgarlik bunday ishlarni tergov qilish va ta'qib

qilishni murakkablashtiradi. O‘zbekistondagi jinoiy bosqinchilik harakati uni boshqa jinoyatlardan ajratib turadigan o‘ziga xos xususiyatlarga ega. Masalan, bosqinchilik harakatini rejalashtirish va amalga oshirish oldindan o‘ylash, majburlash va qo‘rqitish elementlarini o‘z ichiga oladi. Jabrlanuvchiga psixologik ta‘sir ko‘rsatish, tahdidlardan foydalanish va zo‘ravonlik darajasi ushbu jinoyatning og‘irligiga yordam beradi. O‘zbekistonga bostirib kirishning ko‘p holatlarida jinoyatning asosiy motivi moddiy manfaat bo‘lib xizmat qiladi. Jismoniy shaxslar jabrlanuvchidan noqonuniy ravishda pul, qimmatbaho buyumlar yoki mol-mulk olish uchun bosqinchilikka murojaat qilishlari mumkin. Iqtisodiy omillar va jinoiy xatti-harakatlarning kesishishi samarali oldini olish choralari va huquqni qo‘llash strategiyasi zarurligini ta‘kidlaydi. O‘zbekistonga bosqinchilikni sodir etishda aybdor deb topilgan shaxslar katta huquqiy oqibatlariga, jumladan, qamoq, jarima va boshqa jazolarga duchor bo‘ladilar. Jazoning og‘irligi jinoyat sodir etilgan holatlarga, jabrlanuvchiga yetkazilgan zararining darajasiga, qurol yoki zo‘ravonlik kabi og‘irlashtiruvchi omillarning mavjudligiga qarab o‘zgaradi. Jinoyat huquqi sohasida bosqinchilik harakati hududiy suverenitetga, xalqaro munosabatlarga va xalqlar xavfsizligiga ta‘sir ko‘rsatishi tufayli ayniqsa katta ahamiyatga ega. Bosqinchilik jinoyatini bir-biridan ajratib turadigan narsa uning mohiyati, ta‘siri va huquqiy oqibatlarini belgilovchi o‘ziga xos belgilardir. Bosqinchilik jinoyati o‘z mohiyatiga ko‘ra suveren davlat hududiga boshqa davlat yoki subyekt tomonidan qonuniy asoslarsiz yoki rozilgisiz majburan bostirib kirishni ko‘zda tutadi. Ushbu tajovuzkorlik harakati xalqaro huquqning asosiy tamoyillarini, xususan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti Nizomida mustahkamlangan davlatlar o‘rtasidagi nizolarni hal qilishda kuch ishlatishni taqiqlashni buzadi. Bosqinning og‘irligi uning mintaqalarni beqarorlashtirish, nizolarni qo‘zg‘atish va xalqlar o‘rtasida tinch-totuv yashash asoslarini buzish salohiyatidadir. Bosqinchilik jinoyatini sodir etishning asosiy xususiyatlaridan biri bu kabi harakatlarni tartibga soluvchi murakkab huquqiy bazadir. Xalqaro huquq, jumladan, shartnomalar, konventsiyalar va odat me‘yorlari bosqinchilik harakatlarini amalga oshiruvchilar uchun tajovuzni va oqibatlarini taqiqlashning aniq parametrlarini belgilaydi. Zamonaviy urushning murakkabliklari, jumladan, gibril taktikalardan, kiberhujumlardan va dezinformatsion kampaniyalardan foydalanish bosqinchilikning an’anaviy va noan’anaviy shakllari o‘rtasidagi chegaralarni yo‘qotib, tajovuzkorlik harakatlarini aniqlash, ularga tegishli bo‘lish va ularga javob qaytarishda yangi muammolarni keltirib chiqardi. Bosqinchilik oqibatlari ko‘pincha chuqur gumanitar oqibatlariga olib keladi, jumladan, aholining ko‘chishi, infratuzilmaning vayron bo‘lishi, hayotning yo‘qolishi va jabrlangan jamoalar uchun uzoq davom etadigan jarohatlar. Mojaro zonalarida tinch aholini himoya qilish va inson huquqlarini himoya qilish mas‘uliyati bosqinchilik oqibatlarini bartaraf etish va aybdorlarni o‘z harakatlari uchun javobgarlikka tortishda muhim masalaga aylanadi. Bosqinchilik jinoyati tajovuzning

o‘ziga xos va tabiatan buzg‘unchi shakli bo‘lib, global tartib, xalqaro xavfsizlik va qonun ustuvorligi uchun jiddiy muammolar tug‘diradi. Bosqinchilik jinoyatini sodir etishning o‘ziga xos xususiyatlarini tushunish huquqiy, axloqiy, siyosiy va gumanitar jihatlarni hisobga olgan holda ko‘p qirrali yondashuvni talab qiladi. Suverenitet, tajovuz qilmaslik va nizolarni tinch yo‘l bilan hal etish tamoyillarini qo‘llab-quvvatlagan holda, biz xalqaro hamjamiyat barqarorligi va yaxlitligini himoya qilgan holda bo‘lajak bosqinchilik harakatlarining oldini olishga intilamiz. O‘zbekistonda Bosqinchilik jinoyati jabrlanuvchiga zo‘rlik ishlatib yoxud unga zo‘rlik qilish bilan qo‘rqitib sodir etilgan bo‘lsa, jinoyatchi molmulki musodara etilib, 5 yildan 8 yilgacha ozodlikdan mahrum qilinadi. Bosqinchoning xavflilik darajasiga qarab, jazoning yana ham og‘ir turlari belgilangan. Masalan, Bosqinchilik juda ko‘p miqdordagi mulk talontaroji bilan bogliq holda o‘ta xavfli residivist yoki uyushgan guruh tomonidan sodir etilsa, jinoyatchilar molmulki musodara qilinadi va ularga 15 yildan 20 yilgacha ozodlikdan mahrum etish haqida jazo belgilanadi

Xulosa: Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, O‘zbekistonda bosqinchilik yoki bosqinchilik jinoyati huquqshunoslar va huquqni muhofaza qiluvchi organlar tomonidan chuqur tushunishni talab qiluvchi o‘ziga xos xususiyatlar bilan tavsiflanadi. Bosqinchilik jinoyatlarining o‘ziga xos xususiyatlarini ajratib ko‘rsatish orqali biz bunday huquqbuzarliklarning oldini olish, tergov qilish va ta‘qib qilish borasidagi sa’y-harakatlarni kuchaytirishimiz mumkin. O‘zbekistonda bosqinchilik jinoyatlariga qarshi kurashishda qonun ustuvorligini ta‘minlash va shaxslarning huquqlarini himoya qilish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi.
2. Fuqarolarning ijtimoiy iqtisodiy huquqlari to‘g‘risida xalqaro pakt.
3. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi 164-modda.
4. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat Kodeksi. Rasmiy nashr. – T.: O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2021.
5. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat-Protsessual Kodeksi. Rasmiy nashr. – T.: O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2021.
6. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik Kodeksi. Rasmiy nashr. – T.: O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2021.